

1 OPREDELITVE ŠOLE KOT DRUŽBENE INSTITUCIJE

Potreba po **specializiranih institucijah**, ki skrbijo za socializacijo.

Definicija šole in njenih funkcij (...).

Gospodarske spodbude (mesta, trgovina) → nastanek pisne kulture → administrativne potrebe (popis, davki) → potreba po institucionaliziranem učnem procesu → prve šole (pisne) → uporaba pisave in šole v verske namene.

Do 19. stol je šolanje **privilegij družbene elite**, manjšine ljudi. Služi jim kot **potrditev pripisanega visokega šolskega statusa**.

»Sholae« – brezdelje, prosti čas.

Prve potrebe po **šolah za ljudstvo in množični pismenosti**:

- reformacija (religiozni motivi),
- izum tiska.

1.1 NASTANEK IN POMEN MNOŽIČNEGA ŠOLANJA

Obvezno šolanje → **18. in 19. stol.** (HM). **Zgodovinska novost.**

Uvajanje državno reguliranega obveznega šolstva je bilo povezano z:

1. Modernizacijskimi (ekonomskimi) procesi:

- **industrializacija** (delovna sila potrebuje znanje in veščine),
- **urbanizacija** (ni več vezanosti na zemljo).

2. Političnimi procesi:

- **demokratizacija:**
  - izobrazba volivcev,
  - socialne pravice,
  - preventiva pred nezaželenimi pojavi,
  - šola kot sredstvo vcepljanja vrednot trdega dela, poštenosti, moralnosti
- **oblikovanje nacionalnih držav:**
  - vzgoja domoljubnih in koristnih pripadnikov države,
  - stremenje k javni blaginji, moči, napredku države.

Od 19. stol. dalje → **samoumevna in nujna oblika socializacije**, neizogiben del.

Kazalci razvitosti ali zaostalosti države:

- delež ne/pismenih,
- delež šolanih,
- povprečna dolžina šolanja.

Šolanje kot **pravica** (moderno šolstvo je **formalno odprto** za vse) in kot **obveznost**.

Izoblikoval se je **obsežen +/- birokratski sistem**, kjer se:

- podaljšuje **obvezno šolanje** in
- povečuje udeležba **neobveznega** (sekundarno, terciarno).

Ekspanzija šolanja po 2. sv. vojni.

Šola **reproducira** že obstoječe **družbene neenakosti**:

- **družbeno poreklo** (čustvena, intelektualna in materialna podpora),
- različne **izhodiščne možnosti** (materialne možnosti, ambicije in želje staršev),
- merila **selekcije** (pripisan status, nepotizem).

Manj izobrazbe ---**nujno**→ manjše zaposlitvene možnosti.

Več izobrazbe ---**ni nujno**→ večje zaposlitvene možnosti.

2 FUNKCIJE ŠOLE

Funkcionalizem – načini, kako šola **omogoča** ali vsaj **pripomore** k **delovanju** in **stabilnosti** moderne družbe:

- je dejavnik **družbene integracije**,
- je dejavnik **socializacije**,
- uveljavlja načelo **meritokracije**.

2.1 E. DURKHEIM – DRUŽBENA INTEGRACIJA IN SOLIDARNOST

INTEGRACIJA je pomembna za **posredovanj** Visoka stopnja dr. **delitve dela** namreč: **podobnost**«).

- poraja **individualizem**,
- uveljavlja **sebične interese**.
- zmanjšuje **odgovornost** in **dolžnost** do drugih.

SOCIALIZACIJA omogoča **model družbenega sistema**, ki:

- ne temelji na sorodstvenih odnosih,
- ne temelji na osebni izbiri,
- posameznika nauči, kako deluje družba.

Kako ga nauči?

- **formalizirani** odnosi v šoli.
- nauči se sprejemati **cilje**, spoštovati **pravila**, in izogibati **kaznim**;
- s tem pridobi občutek **orientacije** v družbi,
- samonadzora.
- samoobvladovanja.

MERITOKRACIJA omogoča, da:

- si skozi šolanje pridobi **posebne spretnosti** (nujne za opravljanje poklica),
- prenašanje poklicev **s staršev na otroke** ni več mogoče,
- šole posredujejo **splošne vrednote**.

2.2 T. PARSONS – NEZADOSTNOST DRUŽINE

Šola je **most** med **družino** in **širšo družbo**. Šola je **antipod** družini.

	DRUŽINA	ŠOLA
socializacija	primarna socializacija	osrednji dejavnik socializacije
merila	partikularistična	univerzalistična
kaj je pomembno	družinsko poreklo	pomembni so dosežki (spodbujanje ki visokim; uveljavljena vrednota dosežka)
glede na kaj	pripisan status	sposobnosti, nadarjenosti, prizadevanja
pogoji in možnosti	nepotizem ,	enaki pogoji in možnosti, meritokracija
družbeni vzpon	ne doseže	doseže (zaradi meritokracije)

4 ŠOLANJE IN DRUŽBENA NEENAKOST

Obstaja močna **povezanost** med:

stojevsko poreklo
spol
etnična pripadnost

tudi, kadar
je **IQ** med
sloji **enak**

- pripadnost **dr. kategorijam** in
- **šolskim uspehom** oz. dolžino šolanja.

dosežena stopnja formalne izobrazbe

IQ test je **kulturno pristranski** – naravnani je na Z-evropski sloj.

4.1 SUBKULTURNE RAZLIKE IN POMEN KULTURNEGA KAPITALA

4.1.1 B. BERNSTEIN – SUBKULTURNE RAZLIKE

Neenakost v šolskih dosežkih je moč pojasniti s **subkulturnimi razlikami** med sloji.

Način izražanja določenega sloja, je **povezan s šolskim uspehom**.

	RESTRIKTIVNI KOD	ELABORIRANI KOD
pripadnost	delavski razred	višji sloj
besedni zaklad	omejen	obširen
vezan na	konkretne situacije	tudi izražanje abstraktnih idej
razlaga	z gestami in intonacijami	z pojasnjevanjem, utemeljevanjem

V šoli prevladuje **elaborirani kod**, zato imajo otroci iz višjih slojev **prednosti**.

Kritike:

- **pretiravanje** pri razlikovanju kodov;
- **ni dokazov**, da so lastnosti res privzete;
- poklici srednjega razreda so **raznovrstni**.

4.1.2 BOURDIEU IN PASERON – KULTURNI KAPITAL

Vladajoči sloji **vsilijo svojo kulturo** drugim kot **dominantno**.

Šolski sistem deluje na podlagi dominantne kulture.

Učenci iz višjih razredov imajo tako **prednost**, ker imajo

kulturni kapital.

Tega je skozi šolski sistem mogoče prevesti v bogastvo in moč.

Prednost jim omogoča:

- boljše šolske uspehe,
- doseganje višjih, bolje plačanih položajev.

Ni objektivnih meril, s katerimi bi ugotovili, katera kultura je **boljša**.

Šola ne posreduje kulture kot celote. – **Durkheim**

Kot za kulture, velja tudi za **etnične skupine**:

- S Afrika (črnci – poklicne šole; anglosasi, francozi – akademski študiji),
- London (veliko etničnih skupin),
- pri nas (Romi).

4.2 POLOŽAJ V SISTEMU DRUŽ. SLOJEVITOSTI IN RAZLIČNOST POTI

Poleg **subkulturnih razlik** in **kulturnega kapitala** ima vpliv tudi **različen slojevski položaj**.

– **R. Boudon**

Pri odločanju mladi ljudje:

- izhajajo iz izvornega položaja,
- ohranjajo status staršev.

Materialne okoliščine (dohodek in vse, kar omogoča) igrajo ključno vlogo pri tem,

- **koliko otrok** ostane v šolskem sistemu,
- **kakšno stopnjo izobrazbe** doseže.

Vseeno so **enake možnosti formalno zagotovljene**, tako da vse **povezave s pripadnostjo** (razredu, spolu, rasi, narodnosti) **niso enoznačne**.

5 ŠOLA IN IDEOLOGIJA

5.1 KULTURNA REPRODUKCIJA - BOURDIEU

Vladajoča družba prek šolskega sistema izvaja kulturno reprodukcijo (svoje kulture).

Šolski sistem:

- **reproducira** in **legitimizira družbeno neenakost**,
- omogoča, da se kulturni kapital **prevaja v bogastvo in moč**.

Le navidezne enake možnosti:

- privilegiran položaj se opravičuje s **šolskim uspehom** in s **stopnjo izobrazbe**,
- sistem **odstranjuje nižji sloj** (nimajo kulturnega kapitala).

5.2 ŠOLA KOT IDEOLOŠKI APARAT DRŽAVE – ALTHUSSER

Šola z **ideološkim »oblikovanjem«** posameznikov pripomore k **d. integraciji** (vendar ne tako, kot trdijo funkcionalisti).

Vloga šole v modernih družbah je **ohranjanje** in **reproduciranje** obstoječih **d. odnosov**. Ti so **hierarhični** in **izkoriščevalski**.

Taki odnosi se ohranjajo z 2 »korpusi« **državnega aparata**:

- **represivni aparat države** – **prisila** (policija, sodišča, zapori, vojska, vlada),
- **ideološki aparat države** – **ideologija** (šola, religiozne institucije, družina, stranke, mediji).

Naloga IAD:

- **reprodukcija kulture** vladajočega razreda,
- privzganje **podložnosti** in **poslušnosti**,
- prepričati pos., da je njegov položaj **normalen**.

Šola v kapitalizmu zamenja vlogo cerkve.

Vloga šole kot IAD.

- prenaša ideologijo vladajočega razreda,
- **legitimizira** obstoječe d. odnose,
- razvija tista znanja, veščine, spretnosti, ki jih zahteva d. delitev dela.

5.3 URADNI IN SKRITI KURIKULUM – APPLE

Politika uradnega znanja – pomembno je:

- **kdo opravi izbor** znanja, ki bo v načrtu,
- **način posredovanja** znanj (norme),
- kakšen je **nadzor nad delom** v šoli.

Pri preučevanju vlog šole ne smemo izhajati samo iz uradnega kurikuluma, ampak tudi iz skritega.

Bowles in **Gintis** uporabita pojem skriti kurikulum:

- šolski sistem je odgovor na **potrebe kapitalizma**,
- vloga šole je **oblikovati** poslušno in disciplinirano **delovno silo**,
- vzbuja občutke **nemoči**.

Kako skriti kurikulum oblikuje delovno silo:

- pridni dobijo višje ocene kot kritični, neodvisni → **vzbujanje vztrajnosti in ubogljivosti**,
- uči sprejemanje **hierarhičnosti**,
- ljudi navadi na motiviranje z **zunanji nagradami**,
- delitev predmetov ustreza **tehnični delitvi dela**.

5.4 PROTISLOVNOST DRUŽBENE VLOGE ŠOLE

Poleg tega, da ohranja obstoječe, tudi **seznanja z mogočim**:

- razvija miselne procese,
- seznanja z obstoječim znanjem, a **je tudi vizionarska**,
- formalno odprte možnosti šolanja (vsaj delno) omogočajo delno **osvoboditev od pripisanega statusa**.

Vloga šole je **kompleksna**:

- **različni pogledi** nanjo in na njene funkcij,
- zadeva veliko ljudi, zato je podvržena kritikam in reformam,
- razčlenjene družbe imajo **različne interese** – vedno bo nekdo zadovoljen, drugi pa ne.

Milan Ilich – razšolanje šole:

- izgubila je vlogo posredovalke znanja,
- izbirni predmeti,
- nepotrebna zaradi splošne dostopnosti informacij,
- – ne upošteva njene socializacijske funkcije.

Alternativni pogledi –
walfdorska šola.

Danes pri načrtovanju šolskega sistema upošteva:

- da **ni edina** prenašalka znanja,
- individualne potrebe,
- različne **načine** in **poti** šolanja.